

“Экологии экспертизанинг
илмий-методологик
асослари”

РЕЖА

1

- Экологик экспертиза тўғрисида тушунча.

2

- Экологик экспертизани экологик қонунлар, қоидалар ва принципларига асосланиши.

3

- Экологик экспертизада атроф-муҳитга таъсирни баҳолаш.

4

- Экологик экспертизанинг таркибий қисмлари ва тармоқлари.

Экологик экспертиза фанининг асосий илмий-тадқиқот методлари қаторига

—тизимли таҳлил,

—гуруҳлаш,

—экологик-иқтисодий баҳолаш

—қиёсий таҳлил, ҳисоб-аналитик (таҳлил),

—синтез, баланс, норматив,

-эксперт баҳолаш методлар киради.

Айниқса норматив тадқиқот
методлари, шу жумладан
экологик норматив
методлари (йўл қўйиш
мумкин бўлган
концентрациянинг энг юқори
даражаси, яшил зоналар
нормалари ва бош.) табиатга
антропоген таъсирнинг йўл
қўйиш мумкин бўлган
объектив чегараларини
аниқлашга имкон беради.

Табиий муҳитнинг ифлосланиши — инсон саломат-лиги ва ҳаётига, унинг атроф табиий муҳитига хавф туғдирадиган тарзда табиат унсурлари (ер, ер ости бойликяари, сув ва атмосфера ҳавоси) таркибининг физик ва кимёвий жиҳатдан ўзгариши тушунилади.

Табиат унсурларининг ориқланиб кетиши — инсонларнинг ҳаётий зарур эҳтиёжларининг иқтисодий шаклда қондирилиши натижасида табиий ресурсларнинг камайиши тушунилади

Табиат унсурларининг бузилиши — атроф-муҳит ҳолатининг инсон яшаши учун ноқулай даражада ўзгариши

Табиат унсурларининг бузилиши — атроф-муҳит ҳолатининг инсон яшаши учун ноқулай даражада ўзгариши

Табиат унсурларининг йўқ бўлиб кетиши — айрим турдаги ўсимлик ва ҳайвонот дунёсининг ер юзиде тур сифатида йўқотилиши.

Экологик экспертиза фанининг **объекти** ғоят хилма-хил бўлиб, улар турли миқёс ва даражадаги экологик-иқтисодий тизимларни ўз ичига олади. Улар қаторига қуйидагилар киради:

давлат дастурларининг, концепцияларининг, ишлаб чиқариш кучларини, иқтисодий ва ижтимоий соҳа тармоқларини жойлаштириш ҳамда ривожлантириш схемаларининг (тархлари) лойиҳалари; қурилиш учун ер ажратиш материаллари;

лойиҳа олди ва лойиҳа хужжатлари; норматив-техник ва йўриқнома-услубий хужжатларининг лойиҳалари; техника, технология, материаллар, моддалар, маҳсулотларнинг янги турларини яратишга доир хужжатлар;

турли ишлаб турган корхоналар ва бошқа объектлар; алоҳида муҳофаза қилинадиган табиий ҳудудлар, фавқулотда экологик вазият ва экологик офат зоналари материаллари; шаҳарсозлик хужжатлари; махсус ҳуқуқий режимли объектлар

Экологик экспертиза

Махсус фаолият тармоғи

Ер, сув, атмосфера хавоси, фойдали қазилмалар

Ўсимлик, хайвонат олами, ўрмон

Соғломлаштириш зонаси, рекреация, қўриқхонлар

Фан йўналиши

Муаммоларни тадқиқ этишда тарихий ёндашув

Хусусий йўналишни тадқиқ этилади мантиқий ёндашув

Йўналишларни тадқиқ этишда экологик ёндашувга асосланиш

Ўқув фани

Эколог эксперт

Экологик экспертиза хизматидаги ходимлар

Экологик экспертиза хизматидан фойдаланувчилар

- Ўзини ўзи назорат қилиш учун савол ва топшириқлар:
- Экологии экспертизанинг фаолият тармоғи, фан, ўқувпредметисифатидаги фарқларини тушунтиринг.
 - Экологик экспертизада табиат ва жамият ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг қайси жиҳатларини биринчи ўринда ҳисобга олиш керак?
 - Ноосфера ривожланиши нима ва у экологик экспертиза учун қандай аҳамиятга эга?
 - Барқарор ривожланиш нима? Уни экологик экспертиза амалиётида қўллаш йўллариини тушунтиринг.
 - Экологик экспертиза экологик қонунлар, қоидалар, принципларидан оқилона фойдаланиш заруратини мисоллар билан тушунтиринг.
 - Ички динамик мувозанат қонуни, табиатни «қаттиқ» бошқаришнинг занжирли (муҳокама учун қаррар) реакцияси қоидаси, табиийлик принципи нима? Уларнинг моҳиятини тушунтириб беринг.
 - Экологик экспертизанинг фундаментал тушунчаларини айтинг ва уларни тушунтиринг. «Экологик ҳолат», «экологизациялаш», «экологик зарар» ва улар билан боғлиқ тушунчалар тизимининг мазмуни ва моҳиятини билиб олинг.
 - Экологик вазиятни баҳолашнинг қандай йўллари бор?
 - Атроф-муҳитга таъсирни баҳолаш (АМТБ) нима ва ундан экологик экспертиза муносабатларида қандай фойдалинади?
 - Экологик экспертизанинг таркибий қисмлари ва тармоқларини таърифлаб беринг.

Экологик қонун, қоида ва
принциплар

Тузилма
си
бўйича
10:4:2

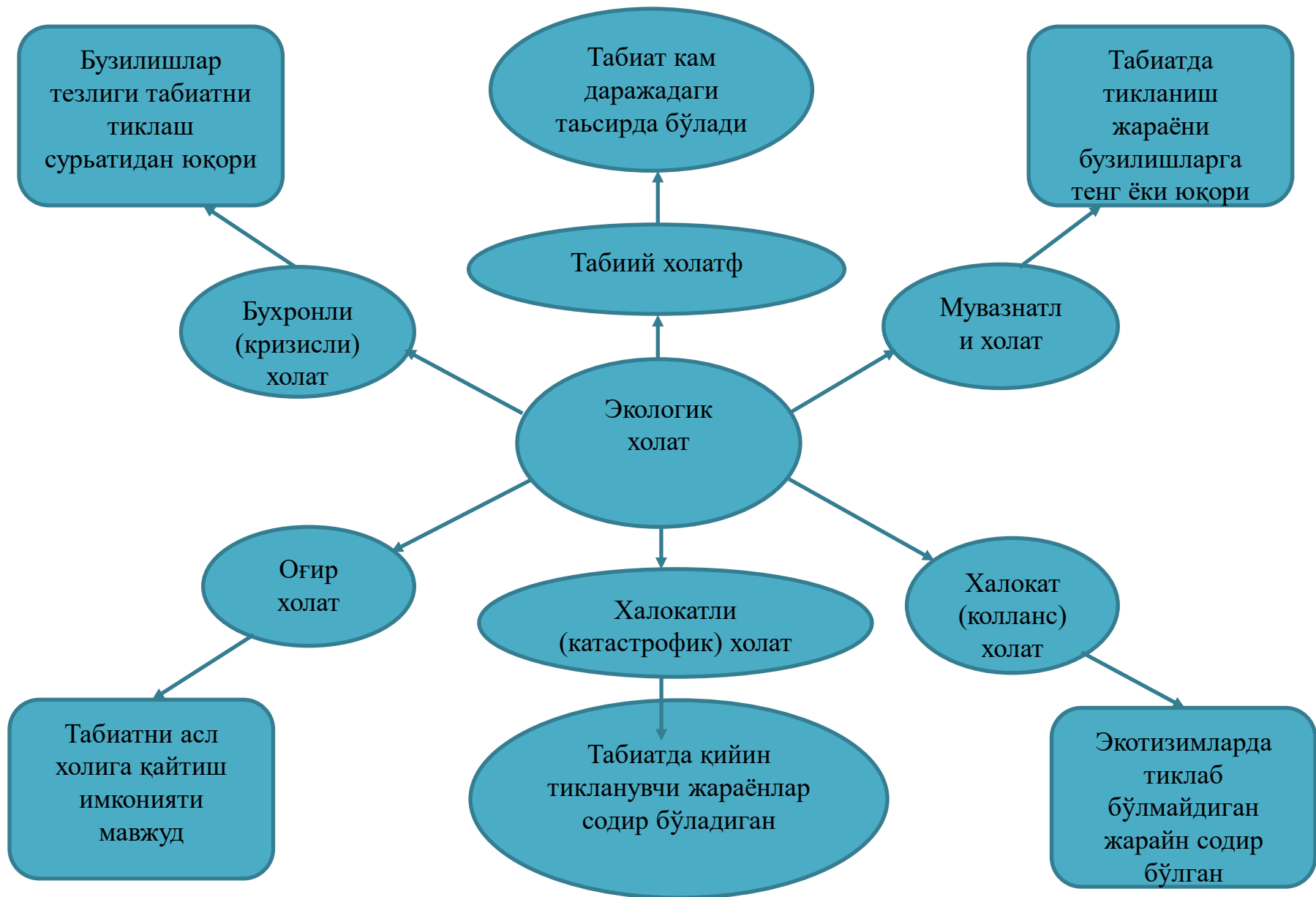
Функци
яси
бўйича
14:7:5

Эвалюц
ияси
бўйича
9:2:5

Тизимла
раро
бўйича
8:5

Эмперик
оқибати
бўйича
1:7:6

Умумий сони
Қонуелар – 42
Қўидалар – 25
Принциплар - 13

Экологик экспертиза вазияти

Табиат
кампанентлари
экологик
экспертиза
вазияти

Ланшафт
экологик
эксперти
за
вазияти

Экологик
иқтисодий
экалогик
экспертиза
вазият

Экологик
ижтимоий
экспертиза
вазияти

Экологик
сиёсий
экспертиза
вазияти

Экологик экспертиза тармоқлари

Миллий экологик тизимга кирадиган табиий компонентлар экологик экспертизаси

1. Ердан фойдаланиш
2. Фойдали қазилмалардан фойдаланиш
3. Сувдан фойдаланиш
4. Ўрмондан фойдаланиш
5. Ўсимлик оламидан фойдаланиш
6. Хайвонат оламидан фойдаланиш
7. Атмосферани муҳофазалаш экологик экспертизалари

Ишлаб чиқариш фаолияти ва антропоген таъсирдаги экологик тизимлар экологик экспертизаси

1. Қишлоқ хўжалигидаги
2. Қишлоқ хўжалигидан ташқари табиий объектлар
3. Аҳоли яшаш манзиллари
4. Аҳоли санитария-эпидемиологик фаровонлигини таъминлаш
5. Ишлаб чиқариш чиқитларини қайта ишлаш экологик экспертизалари

Корхоналар экологик экспертизаси

1. Турли ихтисослик ва йўналишдаги корхоналар лойиҳаларининг
2. Корхоналар (ишлаб турган) экологик экспертизаси

Махсус экологик экспертизаси

1. Техналогия (техника)
2. Препаратлар (моддалар) экологик экспертизаси